

Telegraful Român.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipogr. arhid., Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției »Telegrafului Român«, str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Chestia numirilor de localități.

Sibiu, 19 Martie n.

Multe suveniruri neplăcute, dure-roase chiar, au lăsat în urma lor aproape toate guvernele țării noastre, cari s'au perândat dela anul 1874 încoace, și anume, în legile create de ele, cu scopul de a lovi în noi, naționalitățile nemaghiare din patria aceasta, și de a ne despoia de drepturile garantate pe seama noastră în legi fundamentale, alcătuite de oamenii mari ai vremilor premergătoare. Nu ne gândim de astădată la legea nenorocită școlară a contelui Apponyi, care a răsturnat toate principiile corecte și salutare depuse în legea școlară a marelui ministru de culte și instrucțiune publică, baronul Eötvös József, dela 1868, ci ne gândim la legea despre maghiarisarea numirilor de localități din patrie, votată din partea corpurilor noastre legiuitoare sub guvernul presidat de baronul Bánffy Dezső, în anul 1907. Lege mai netrebnică și mai greșită în intențiunile și consecvențele sale n'a votat parlamentul ungar de când există, și să sperăm, că nici nu va mai vota, cât va fi în ființă, spre salvarea cinstei și a reputațiunii parlamentarismului ungar, despre care unii s'au obicinuit a afirma, că e atât de vechiu, ca al — Angliei.

Legea aceasta despre maghiarisarea numirilor de localități a fost o curată rușine pentru dieta țării noastre, — dar ea a fost votată și e lege în vigoare și astăzi. Cel dintâi dintre Maghiari, care a constatat în publicitate, că ea a fost o lege de prisos, căci nu i-a apropiat pe Maghiari cu nimica de scopul urmărit, a fost actualul nostru ministru-president, contele Ștefan Tisza, care a declarat în plin parlament, că votarea ei a fost o mare greșală, pentru că legea aceasta n'a făcut alta, decât a contribuit în măsură foarte mare la nemulțămirea naționalităților nemaghiare și la înstreinarea lor de elementul maghiar.

Vedem acum, și înregistrăm faptul cu bucurie, că și oameni de litere, savanți maghiari, constată, că votarea legii acesteia a fost cu adevărat o calamitate pentru însăși limba maghiară. Pentru că urmarea ei naturală care a fost, care a trebuit să fie? Aceea, că dacă dela cei din patrie și dela cei din streinătate se pretindea, ca să folosească numai numiri maghiare de localități, fiind acestea cele oficioase, cei din streinătate cu același drept au pretins, ca și Maghiarii să folosească în viitor numai numirile lor oficioase cu privire la localități. Și Maghiarii s'au conformat, au trebuit să se conformeze: au scris *Wien*, în loc de Bécs, *Leipzig*, în loc de Lipce, etc. Ba au trebuit să se plece și în fața Croaților, cari au zis, că dacă în Ungaria se stabilesc numiri oficioase de localități, trebuie să se stabilească și pentru Croația-Slavonia, iar acestea numai *croate* pot să fie. Maghiarii au trebuit deci se spună și se scrie: *Za-*

greb, în loc de Agram, *Zemun*, în loc de Zimony, etc.

Acum însă se desmetecesc. Văd, că așa ceva e în contra geniului limbei maghiare, e greșală de limbă. În consecvență, academicianul *Beöthy Zsolt* a făcut propunere, adresată ședinței plenare a academiei maghiare de științe, ca numirile streine de localități, cari au formațiune istorică maghiară, și numirea aceasta maghiară e trecută de mult în folosința publică, să nu se mai folosească, ci să se folosească numirea maghiară, chiar și în actele publice, spre care scop academia să înainteze rugare guvernului, ca să accepte și el acest principiu și să se conformeze.

Iată o părere cuminte, eșită din o minte luminată!

Ce ne surprinde mai mult e însă comentariul pe care-l face acestei propuneri una din cele mai șoviniste gazete maghiare din capitală, *Budapesti Hirlap*, care în numărul din Sâmbăta trecută a publicat la loc de frunte referitor la propunerea aceasta următoarele:

«Apreciem înțelegerea internațională a geografilor, ca pe hărți numirile diferitelor națiuni, munții și orașele, se fie puse cu numirea folosită de națiunea respectivă. Aflăm, că e rațional și aceea, ca în comunicația trenurilor, în mersul trenurilor și în transporturile postale se figureze numirile oficioase ale fiecărei națiuni. Aici are valoare practică și aceea, ca și numirile din streinătate, în uz la câte un popor, se fie folosite în itinerare și la inscripții. Dar aceea, ca numiri seculare, ca Bécs, Lipce, Vence, se fie decodată estermine, și întreaga națiune maghiară, partea ei învățată și neînvățată, după exemplul sfatoșilor superficiali, se înceapă astfel a vorbi, că: am plecat la Leipzig, am fost în Venetia, și se modifice proverbul cunoscut astfel, că dacă trimiți vițelul la Wien, și acolo numai bou are se devină: e ceva ridicol, sfătos, supărăcios și rușinător. Trebuie să constatăm, că principiul acesta geografic nici un popor de pe rotogolul pământului, nici cel mai depravat și cel mai ticălos, nu-l întrebuițează, decât singur cel maghiar. Și cu toate, că constituie o dovadă despre deplorabila lipsă a conștiinței, și e tradare față de limbă, trebuie se înregistrăm ca scuză, că Maghiarul pentru naiva și proasta presupunere și-a abandonat dreptul, că în schimb și alte națiuni vor fi echitabile și vor întrebuița numirile sale maghiare, în loc de Pressburg, Klausenburg, Steinamanger etc. În fiecare zi ne putem însă de nou convinge, că acesta e un vis van, copilăresc. *Fiecare popor se lipește de formațiunile numirilor de localități, pe cari le-a format pe seama sa geniul național.* Și e de mirat, că Maghiarul, proclamat de volnic, sumeț, încrezut, de maghiarizător cu foc și fer, e singurul, care a jertfit unui interes nu chiar serios internațional alcătuirile geniului limbei sale!»... «Limba pe care și-a format-o un popor, în care trăește

el și în care, ca în cea mai specială plămuire a sa, se reoglindează ființa sa fizică și sufletească, modul seu de gândire, filosofia sa și caracterul seu, e cea mai supremă comoară a națiunilor, e chizășia vieții lor eterne, ca și care ceva mai de temut nu pot să aibă. Celce renunță la cel mai mic drept al ei, manifestă indiferență și necredință față de sufletul națiunii, devine trădător al eu lui seu propriu, trădător al acelei puteri miraculoase, care a creat limba, în forma în care ea viază, căci *în nimic pe lume nu e atât de identică forma cu sufletul, ca în limbă!*...

Lăudăm căldura cu care se pledează pentru curățirea limbei maghiare de străinismele introduse în ea în urma acceptării unui principiu greșit, și ne plac cuvintele întrebuintate întru apărarea drepturilor limbei, care întru adevăr, e sufletul poporului, ființa sa fizică și intelectuală, e comoara, asupra căreia nu are nime dreptul se sevârșască atentate, fie de orice natură.

Ne plac cuvintele, dar ne aducem bine aminte, că ele au mai fost rostite oarecândva, înainte cu optsprezece ani, nu din partea presei maghiare, dar din partea presei române.

De câteori nu s'a spus atunci, în diferite variațiuni, același lucru, care se spune acum din partea unui ziar de frunte maghiar, că «fiecare popor se lipește de formațiunile numirilor de localități, pe cari le-a format pe seama sa geniul național!»

Cât de mult am căutat atunci se capacităm pe cei în drept, și să-i convingem, că se face un lucru netrebnic prin maghiarizarea numirilor de localități, se sevârșește atentat nepermis asupra limbilor nemaghiare din patrie, — dar nu ne-a ascultat nime. S'au ridicat proteste energice în contra intențiunilor guvernului de atunci, Arhieriei nostri și-au ridicat cuvântul cumpătat în casa de sus în contra proiectului de lege cu pricina, dar toate înzadar, pentru că legea s'a votat, sancționat și s'a pus în aplicare, iar presa maghiară întreagă a jubilat, a preamărit guvernul lui Bánffy și s'a bucurat, că s'a făcut acest energetic pas spre — maghiarisarea țării.

Și eată, că acum Maghiarii înșiși vin și constată, că legea aceea nenorocită a avut în consecvențele ei urmări supărăcioase și pentru limba maghiară, care a trebuit se fie schimonosită de dragul principiului trecut în legea lui Bánffy, și a trebuit se tolerate pe *wieni-utca*, *wieni-udvar*, în locul bastinașului *bécsi-utca*, *bécsi-udvar*. De aceea, îndărăt la numirile cele vechi.

Da, îndărăt, zicem și noi, dar îndărăt pe întreaga linie. Iar pentru a se putea face aceasta reparație temeinică a unui pas pripit și greșit, se cere abrogarea legii despre maghiarisarea numirilor de localități. Se cerem deci abrogarea ei, și noi și Maghiarii, pentru că legea aceasta nu ne-a adus decât supărări mari, și nouă

și Maghiarilor, iar foloase n'a scos din ea nime.

Fiți deci drepti și înțelegători, iubiți colegi dela ziarele maghiare, că precum urechia fină maghiară nu poate suferi espresionile: *wieni-utca*, *wieni-udvar* etc. tot astfel urechia fină a Românului nu poate suferi să i se spună: consistorul *nagyszebenian*, capitlul *balázsfalvian*, trenul *kolozsvárian*, fișpanul *Nagyenyedului*, când pentru toate acestea limba românească are espresioni proprii, create de geniul național, espresioni aflătoare în folosința din vremile cele mai îndepărtate. Se dăm mâna deci și împreună să cerem îndreptarea unui rău, care deopotrivă ne supără, și pe unii, și pe alții: să cerem abrogarea legii referitoare la numirile de localități! Dacă *toți* am cere îndreptarea unei greșeli și nedreptăți atât de clare și de evidente, nu credem ca guvernul și parlamentul țării să nu ne încuviințeze cererea.

Dr. Ghiță Pop.

Atentatul miselesc îndreptat în contra vieții lui *Dr. Ghiță Pop*, fost profesor în Brașov, ear mai pe urmă în București prin reușita lui ne-a răpit dintre cei vii, pe unul dintre cei mai valoroși bărbați de ai noștri. În special comuna noastră era todeauna mândră, că putea numi între fiii săi pe un om ca *Dr. Ghiță Pop*, a'e cărui merite erau recunoscute în cercuri foarte largi.

Ca să știe și alții ce muncă uriașă a dezvoltat *Dr. Ghiță Pop*, și să văză ce personalitate puternică a nimicit atentatul dela București, las să urmeze aici autobiografia comunicată mie cu scopul de a o publica în *Monografia comunei Ludușul mare* în care am introdus și un capitol despre fii acestei comune, cari își dezvoltă activitatea spre binele și fericirea neamului și a bisericii afară din comuna noastră, unde chemarea, capacitatea și talentul le-a destinat cerul de activitate. Amintesc numai, că monografia indicată nu a putut fi încă publicată, din motive neațărătoare de mine, dar cât se vor delătura piedecile și să va lumina atmosfera politică, o voi da publicității.

Dr. Ghiță Pop, născut în comuna noastră Ludușul mare la 29 Decembrie 1861, fiul parohului de aici cu același nume, după ce a cercetat școala noastră confesională de aici în curs de trei ani, a fost dus de părinții sei la școala nemțești din Sibiu.

Autobiografia pusă la dispoziția mea cu multă bunăvoință se începe cu absolvirea gimnaziului nemțesc din Sibiu. Las deci să urmeze datele, întocmai așa cum mi au fost comunicate:

După depunerea examenului de maturitate la gimnaziul săsesc din Sibiu, unde am urmat studiile din clasa I elementară (primară) până în clasa VIII-a, m'am făcut anul de voluntar în armata austro-ungară, obținând rangul de sublocotenent în rezervă. După aceea am intrat în seminarul ort. rom. din Sibiu, iar după terminarea studiilor teologice obținând o bursă (un stipendiu) dela Consistorul din Sibiu, m'am înscris la universitatea din Budapesta, ocupându-mă mai ales cu limba și literatura germană și română. După terminarea studiilor universitare am fost numit profesor de limba germană și română la gimnaziul real din Brașov. În calitatea aceasta am ținut cu ocazia unei sărbări școlare o conferință asupra »Conștiinței naționale«, în-

